

ZHODNOTENIE ZDRAVOTNÉHO STAVU LESOV V NÍŽINNÝCH OBLASTIACH Z POHLADU LOS

Juraj VARÍNSKY

V poslednom bloku tohoročného seminára venujeme pozornosť zdravotnému stavu porastov v 1. a 2. lvs. Problematika bude podrobne analyzovaná v jednotlivých referátoch. V úvodnom príspevku načrtujeme preto len hlavné problémy, tak ako ich v uplynulom roku registrovala LOS.

Zlepšenie vlhových pomerov v posledných rokoch pomohlo stlmiť výskyt tracheomykóz v dubinách. Napriek tomu zasluhuje toto ochorenie trvalú pozornosť. Rozpadnuté porasty vyžadujú predčasnú obnovu, komplikovanú silným zaburinením. Ochorenie sa zaznamenáva aj v mladších porastoch. Treba dbať na dodržiavanie porastovej hygieny a boj proti vektorom choroby, predovšetkým podkôrníkovi dubovému (*Scolytus intricatus*).

Početnosť najvýznamnejšieho listožravého škodcu dubín, cerín a topolín, mnišky veľkohlavej (*Lymantria dispar*) neprekročila v uplynulom roku hranicu škodlivosti a neboli proti nej vykonávané žiadne opatrenia. Treba jej venovať zvýšenú pozornosť, v prípade vhodného počasia možno očakávať vzostup početnosti populácie, lokálne až jej premnoženie (Nitra, Čifáre).

V roku 1998 sa podrobne sledoval stav populácie najvýznamnejších listožravých škodcov duba posledných rokov, obaľovačov (*Tortrix viridana*) a piadiviek (*Erannis defoliaria*, *Operopthera brumata*). V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi sa zaznamenal ich nižší výskyt. Lokálne však bolo potrebné uskutočniť letecké ošetrenia (Levice – 100 ha, Gabčíkovo – 340 ha, Košice – 350 ha, Kokošovce – 700 ha). Aj v tomto roku bude treba pozorne sledovať ohrozené porasty a podľa klimatických podmienok a stavu populácie škodcov veľmi operatívne reagovať.

V uplynulom roku sa zaznamenalo v nižších a stredných polohách tiež premnoženie chrústov (*Melolontha melolontha*). Dospelostným žerom boli poškodené najmä dubiny, ale tiež kultúry všetkých drevín intenzívnym žerom pandráv, najmä na západe územia. V tomto roku možno očakávať rojenie a intenzívne žery niekoľkých kmeňov a plánovať i eventuálne obranné zásahy.

V bučinách juhozápadného Slovenska zanechali negatívne stopy vetrová a námrazová kalamita z rokov 1996 a 1997. Pri jej spracovávaní sa nevyskytli vážnejšie ochrannárske problémy. Rizikovým faktorom pri obnove holín sa najmä na vlhších stanovištiach stáva podpňovka (*Armillaria melea*), ktorá sa v niektorých bukových mladinách (Modra, Nové Mesto nad Váhom) správa veľmi agresívne a spôsobuje úhyn jednotlivých stromov i celých skupín.

Nekrotické ochorenia kôry bukových mladín a vektory ich rozširovania patria medzi najvážnejšie problémy zdravotného stavu bučín a zo strany výskumu sa im venuje trvalá pozornosť.

Problémy s borovicovými porastami majú permanentný charakter a zaslúžili by si podrobnejší komplexný výskum. V mladších porastoch (až do 30 rokov) sa objavujú najmä hubové ochorenia. V širšom rozsahu ako po minulé roky (temer plošne) sa v jarnom období zaznamenal výskyt sypaviek (*Lophodermium* sp.) a hrdzí (*Coleosporium* sp.). Lokálnejšie sa objavuje podpňovka (*Armillaria ostoyae*). V starších borovicových porastoch pokračuje lokálne hynutie, spôsobované komplexom faktorov, v minulom roku s nižšou intenzitou ako v rokoch predchádzajúcich. Podkôrny hmyz, pravidelne zaznamenávaný v chradnúcich porastoch (*Tomicus piniperda*, *Tomicus minor*, *Ips acuminatus*, *Ips sexdentatus*), pravdepodobne nie je primárnou príčinou hynutia týchto porastov, dôležitú úlohu tu zohrávajú zrejme abiotické faktory v kombinácii s pôsobením hubových patogénov.

Koncom leta sa na západe územia pozoroval nebývalý výskyt vážneho listožravého škodcu spriadača amerického (*Hyphantria cunea*) (introdukovaného do Európy v roku 1940). Na mnohých miestach južného Slovenska boli pavučinovými vláknami (ktoré produkujú húsenice škodcu žijúce vo vakoch) doslova opradené a neskôr defoliovane jasene, moruše, orechy a iné dreviny v stromoradiach, záhradách i lesných porastoch. Vývoj populácie tohto polyfága ťažko predpovedať, keďže sa na území Slovenska posledne premnožil okolo roku 1948–1950. Od tej doby sa objavuje v obmedzenom množstve.

V mestských parkoch a stromoradiach takmer celého územia došlo ku kalamitnému premnoženiu *Cameraria ohridella* na pagašťanoch. V celej oblasti prakticky nezostali nepoškodené jedince tejto dreviny. Pretože kalamitný stav na niektorých miestach trvá už viac rokov, očakávame vznik prvých vážnejších škôd na tejto drevine (odumieranie vetiev, resp. častí korún). Zatiaľ nie je predpoklad na rozšírenie sa škodcu na inú, hospodársky významnejšiu drevinu.

V brehových porastoch vrb sa už po niekoľko rokov registruje zvýšený výskyt mandelinky (*Melasma viginipunctata*), ktorá spôsobuje miestami až 70 % defoliáciu týchto porastov. Lokálne sa pozoroval tiež výskyt listožravých druhov chrobákov na listnatých drevinách (napr. *Stereonychus fraxini*, *Haltica quercetorum*).

Nie tak pre hospodársku škodlivosť, ako skôr pre nebezpečnosť z hľadiska ochrany zdravia návštevníkov lesa, treba spomenúť zvýšený výskyt priadkovčeka dubového (*Thaumetopoea processionea*) na OLZ Smolenice.

Hoci sa v lesoch nížinných oblastí v uplynulom roku nevyskytli vážnejšie problémy, nemožno situáciu v ich zdravotnom stave bagatelizovať. Častým problémom pri plánovaní a vykonávaní obranných opatrení sú chýbajúce finančné prostriedky a nepružný postup ich získavania v kalamitných situáciách.

*Ing. Juraj VARÍNSKY, CSc.
LVÚ – Výskumná stanica, Banská Štiavnica*